

ljöre-klep nog toevertrouwd. Soms ook is deze laatste gevensterd (afb. 13); in andere gevallen, blijft, aan den buitenkant van het dak, een uitwas, als een soort lidteeken, achter. Is dit een waarschuwing, af te doen met den ouden vorm? Het vriendelijk bovenlichtje pleit daarentegen voor de samenwerking van nieuw en oud. Eerbied voor de overlevering handhaaft allerlei oudwettigs in den stijl van het huis; zoo is de planken vloer van de deur tot voorbij den haard, wegge laten, omdat deze ruimte de keuken voorstelt, in de oudere orde, een afzonderlijk vertrek; de grens tusschen kamer en keuken wordt, langs de zoldering, door de kroonstang expressief herhaald. In het Mora-huis (afb. 12) is de oorspronkelijke verdeling in drieën, met orthodoxie gevolgd, want een tweede dwarsbalk scheidt, aan den overkant van de keuken, het werk-vertrek af van de eigenlijke woonkamer, in het midden gelegen. Vroeger stond, in dit derde vak, de lange bank, vast aan den muur, het massief getafelte breed er voor; de bank werd meestal, om den hoek verlengd; een kleine geldkast gewoonlijk driehoekig van vorm, neemt de cosy-corner in. (afb. 14) Hier tegenaan zetelt, aan het boven-eind van de tafel, de heer des huizes.

In het vroegere huis valt, uit de plaatsing van de vaste en losse meubelen, van allerlei, omtrent de zeden en gebruiken van de menschen, de regels van hun samenleving, op te maken. De slaappleatsen, bekrompen in enge bedsteden, zijn meestal onhygienisch dicht bij den haard gelegen; met haar kleurige gordijntjes, doen ze decoratief in het vertrek. In sommige huizen zijn ze door een kast gescheiden, dit is nauwkeurig volgens de traditie; ook dat ze, als scheepskooien, in twee verdiepingen zijn, met een gelijkvloers-kastje, waarin, bij het pluimvee, de kinderen van het huis een plaatsje vinden. In de „Morastuga” onderbreekt de groote staanklok haar intimiteit (afb. 12); maar dit is ook het thuis van een uurwerk-maker; zijn werkbank is aan het raam geschoven.

Tot de eerste kroonbalk reikt het keukengebied; werd, in dit profaan domein, een misdaad begaan, zoo telde men die minder zwaar dan wanneer gepleegd verder in het vertrek. De kroonstang heet ook wel bedelaarsbalk; ze geeft symbolisch den gewijden drempel aan, dien geen daklooze vreemdeling overschrijden mag; legde men, op deze plek zijn hand aan de ljöre-stang, zoo raakte men het hart van het huis; een gewichtige mededeeling, een huwelijksaanzoek werd, in deze houding, naar zijn ritueelen eisch voorgedragen. In een vroegeren beschavingstijd zochten de lichtge loovige menschen diepzinnige, figuurlijke bedoelingen achter al de verschijnselen van de natuur en het leven; hun verbeelding aanvaardde ze als de uiterlijke teekenen van een raadselvol, onveranderlijk, schoon en smartelijk wereld-lot; het fatalisme suggereerde hun bewustzijn, dat zich maar langzaam vrij maakte, uit die afhankelijkheid. Elk gebeuren is voorbeschikt, wetten wisselen niet naar tijden en omstandigheden, maar de vorm van het heden is niet anders dan die van het verleden en blijft dezelfde in de toekomst. De vastgelegde vorm is heilig en onverbrekkelijk, hij ontleent zijn gezag aan de gerechte traditie. Met naïviteit leefden de menschen zich in de natuur in; uit haar grootsch beeldschrift haalden zij, met allerlei bijgeloovige droomerijen, de eerste modellen voor hun kunst. Aanvankelijk waren zij er maar aan toe, uit haar onuitputtelijken voorraad, enkele ruwe vormen, voor nauw bepaalde doeleinden te bemachtigen, allengs leerden zij van de natuur-samenstelster en maakten zich haar vernuft zelf eigen. In het eerste stadium wordt aan de materiele vondst haast niets veranderd: een boomstam wordt gebruikt als zitbank; uitgehold, geeft hij een boot; boomtronken met afgeknotte takken, bij wijze van pooten, doen als zitkrukken dienst; losse takken vinden wij toegepast als klinken, handvatten aan deuren; een stam met zijtak geeft aan een hek zijn verband. Het vroegste huis, waar-